

WOJEWODA OPOLSKI

Opole, 5 maja 2023 r.

ZPS.I.431.1.2023.AK

**Pani
Maria Bednarz
Kierownik Gminnego
Ośrodka Pomocy Społecznej
ul. Brzeska 15
46-112 Świerczów**

Wystąpienie pokontrolne

W okresie od 6.02.2023 r. do 3.03.2023 r. przeprowadzono, w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Świerczowie¹ kontrolę kompleksową w zakresie realizacji zadań gminy wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i zgodności zatrudnienia pracowników jednostki z wymaganymi kwalifikacjami. Szczegółowe ustalenia kontroli zostały przedstawione w protokole.

W wyniku kontroli **pozytywnie z nieprawidłowościami** ocenia się działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Świerczowie, w kontrolowanym zakresie.

Ustalono, że w okresie objętym kontrolą Ośrodek nie realizował:

- 1) w ramach realizacji zadań własnych gminy, określonych w art. 17 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 2268 ze zm.)², zadań pn.:
 - przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
 - przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
 - opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania

¹ Zwany dalej: Ośrodkiem

² Zwana dalej: ustawą

- bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
 - prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
 - przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
 - prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
 - opracowanie i realizacja projektów socjalnych;
- 2) w ramach zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę, na podstawie art. 18 ustawy, zadań pn.:
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
 - prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom i osobom, o których mowa w art. 5a,
 - przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki,
- z uwagi na brak potrzeb.

Odnosząc się do zadań realizowanych - **pozytywnie oceniono działalność Ośrodka w zakresie:**

- kwalifikacji pracowników socjalnych,
- podnoszenia kwalifikacji przez pracowników socjalnych,
- pracy socjalnej, w tym jej dokumentowania,
- utworzenia i realizacji programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, stanowiących uzupełnienie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych,

- terminowego przekazania radzie gminy oceny w zakresie pomocy społecznej,
- ustalania wysokości zasiłków stałych i okresowych,
- ustalania okresu uprawnienia do zasiłku stałego,
- opłacania i okresu uprawnienia do składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przyznawania zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- zabezpieczenia realizacji zadania związanego z dożywianiem dzieci,
- organizacji i rozliczania usług opiekuńczych,
- kontroli jakości świadczonych usług opiekuńczych u osób uprawnionych,
- udzielania pomocy osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- kierowania do domu pomocy społecznej, a także ustalania odpłatności i zmiany odpłatności za pobyt,
- podejmowania innych zadań z zakresu pomocy społecznej,
- współpracy z powiatowym urzędem pracy,
- realizacji zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej.

W kwestii prowadzonych postępowań administracyjnych pozytywnie oceniono:

- rozpatrywanie wniosków w całości, to znaczy odniesienie się w wydanych decyzjach do wszystkich potrzeb wskazanych przez strony w podaniach o pomoc oraz ustaleń poczynionych w trakcie wywiadów środowiskowych lub ich aktualizacji,
- zachowanie terminowości rozpatrywanych spraw, w tym przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych lub ich aktualizacji,
- gromadzenia dowodów i dokonywania ustaleń w zakresie sytuacji zdrowotnej, dochodowej i rodzinnej wnioskodawcy, jak również jego warunków bytowych,
- ustalania dochodów strony i/lub dochodów jego członków rodziny,
- dokonywania ustaleń i gromadzenia dowodów w zakresie prowadzenia samodzielne gospodarstwa domowego, w sytuacji gdy w jednym budynku/lokalu mieszkalnym zamieszkiwało więcej osób,
- dokonywania rozpoznania sytuacji osób zobowiązanych do alimentacji w postępowaniu dotyczącym ustalania odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej,

- datowania dokumentów dołączanych do wniosków o przyznanie pomocy,
- doręczania decyzji administracyjnych.

Zakres, przyczyny i skutki stwierdzonych nieprawidłowości

Na podstawie kontroli stwierdzono:

1. Uchybienia dotyczące:

- a) wadliwej podstawy prawnej w uchwale nr XII/68/2007 Rady Gminy w Świerczowie z dnia 28 grudnia 2007 r. w sprawie uchwalenia statutu Ośrodka Pomocy Społecznej w Świerczowie;
- b) wadliwej podstawy prawnej w wydanych decyzjach, co stanowi naruszenie art. 107 § 1 pkt 4 k.p.a.;
- c) wadliwego sformułowania rozstrzygnięcia w decyzjach przyznających prawo do pomocy rzeczowej, co stanowi naruszenie art. 36 pkt 1 lit. c i pkt 2 lit. e ustawy.

2. Nieprawidłowości, w tym:

2.1. Kluczowe: brak

2.2. Znaczące, w zakresie:

- a) nie spełnienia minimalnego standardu zatrudnienia, o którym mowa w art. 110 ust. 12 ustawy;
- b) nie posiadania przez Kierownika Ośrodka kwalifikacji, o których mowa w art. 122 ust. 1 ustawy, z uwagi na brak specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej;
- c) nie zapewnienia swobodnego dostępu do usług klientom Ośrodka, a w szczególności osobom z niepełnosprawnościami, co stanowi naruszenie art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. z 2020 r. poz. 1062 ze zm.);
- d) nie posiadania przez Ośrodek warunków lokalowych do przeprowadzania z klientami rozmów gwarantujących intymność, a także ochronę ich danych osobowych, w tym danych wrażliwych, co stanowi naruszenie art. 100 ust. 1 i 119 ust. 2 pkt 2 ustawy oraz postanowień § 9 statutu tej jednostki;
- e) nie ustalenia przez Radę Gminy Świerczów w drodze uchwały:
 - zasad zwrotu wydatków za świadczenia z pomocy społecznej, w zakresie usług i posiłków, co narusza art. 96 ust. 4 w związku z ust. 2 ustawy,
 - zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych, co stanowi naruszenie art. 97 ust. 5 ustawy,
 - sposobu sprawiania pogrzebu zgodnie z art. 44, co stanowi naruszenie art. 17 ust. 1 pkt 15 ustawy;
- f) ustalenia przez Radę Gminy Świerczów w drodze uchwały zasad:

- ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia z naruszeniem art. 97 ust. 1a ustawy,
- wysokości odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze z naruszeniem art. 50 ust. 6 ustawy, z uwagi na:
 - pozostawienie wartości nieuregulowanych w przedziałach procentowych dochodu,
 - modyfikacja postanowień ustawy w zakresie podmiotów wnioskujących o częściowe lub całkowite zwolnienie z opłat, jak również podmiotu, który zwolni stronę z odpłatności za usługi,
 - nie ustalenie kosztu usługi opiekuńczej i specjalistycznej usługi opiekuńczej oraz przekazanie tej kompetencji wójtowi;

2.3. Zwyczajnie, w zakresie:

- a) nie określenia przez Radę Gminy Świerczów w statucie Ośrodka wszystkich zadań faktycznie realizowanych przez tę jednostkę, co stanowi naruszenie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U z 2022 r., poz. 1634 ze zm.);
- b) nadania w statucie Ośrodka kompetencji nadzorczych wójtowi gminy, co stanowi naruszenie konstytucyjnej zasady legalizmu, określonej w art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także przekroczenie upoważnienia ustawowego wynikającego z art. 40 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U z 2023 r., poz. 40);
- c) powierzenia Ośrodkowi przez Wójta Gminy w Świerczowie do zadań nie wymienionych w statucie tej jednostki, co stanowi naruszenie konstytucyjnej zasady legalizmu, określonej w art. 7 Konstytucji oraz art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych;
- d) przyjęcia *Gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2019-2025* nie spełniającej wymogów określonych w art. 16b ust. 2 ustawy, z uwagi na brak prognozy zmian w zakresie objętym strategią i wskaźników realizacji działań;
- e) ustalenia w regulaminie organizacyjnym Ośrodka zakresu działalności szerszego niż w statucie tej jednostki, co stanowi naruszenie art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych;
- f) brak w ocenie w zakresie pomocy społecznej za rok 2021 wniosków końcowych, co stanowi naruszenie art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy;
- g) nieterminowego przekazywania sprawozdań sporządzanych w Centralnej Aplikacji Systemowej (CAS), co stanowi naruszenie art. 17 ust. 1 pkt 17 ustawy;

- h) niedopełnienia obowiązku określonego w art. 48a ust. 11b pkt 3 ustawy;
- i) nie ustalenia stronie odpłatności za pobyt w schronisku, co stanowi naruszenie art. 97 ust. 1a ustawy;
- j) nie określenia w trakcie postępowania o ustalenie prawa do posiłku czy dziecko jest jego pozbawione, co stanowi naruszenie art. 48 i 48b ust. 2 ustawy w związku z art. 77 k.p.a.;
- k) nie ustalenie w 1 przypadku dlaczego osoba wnioskująca o usługi opiekuńcze jest pozbawiona wsparcia, co stanowi naruszenie art. 50 ust. 1 i 2 ustawy w związku z art. 7 i 77 § 1 k.p.a.;
- l) nie ustalenie w 2 przypadkach zakresu usług podczas aktualizacji wywiadu środowiskowego, co stanowi naruszenie art. 50 ust. 5 w związku z art. 7 i 77 § 1 k.p.a.;
- m) nie podejmowania działań mających na celu aktywizację zawodową klientów posiadających prawo do zasiłku okresowego z tytułu bezrobocia, co stanowi naruszenie zasady określonej w art. 3 ust. 2 ustawy;
- n) nierzetelne sporządzenie kontraktu socjalnego;
- o) nie ustalenia w 1 przypadku przez pracownika socjalnego faktycznych potrzeb strony, co w postępowaniu o przyznanie prawa do zasiłku celowego stanowi naruszenie art. 77 § 1 k.p.a. w związku z art. 39 ust. 1 ustawy;
- p) przyznania prawa do zasiłku celowego na potrzebę już przez stronę zaspokojoną, co stanowi naruszenie art. 39 ust. 1 ustawy;
- q) nieuprawnionego przekazywania danych świadczeniobiorców w sprawach zakończonych decyzjami przyznającymi prawo do usług opiekuńczych, co stanowi naruszenie zasad określonych ustawie, a także przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych);
- r) nie zawiadomienia stron o wszczęciu postępowania w sprawie zmiany wysokości zasiłku stałego, co stanowi naruszenie art. 61 § 1 i 4 k.p.a.;
- s) braku uzasadnień prawnych w wydanych decyzjach, co stanowi naruszenie art. 107 § 1 pkt 6 k.p.a. i § 3 k.p.a.;
- t) nieprawidłowego uzasadniania faktycznego decyzji z uwagi na nie wyjaśnienie stronie:

- powodów nadania decyzji rygoru natychmiastowej wykonalności, co stanowi naruszenie art. 108 § 1 w związku z art. 107 § 3 k.p.a.,
- okresu przyznania zasiłku okresowego, co stanowi naruszenie art. 38 ust. 5 ustawy w związku z art. 107 § 3 k.p.a.,
- powodu przyznania zasiłku celowego oraz jego wysokości, co stanowi naruszenie art. 39 ust. 1 ustawy w związku z art. 107 § 3 k.p.a.,
- okresu przyznanej usługi schronienia oraz braku odpłatności za świadczenie, co stanowi naruszenie art. 48a ust. 1 ustawy w związku z art. 107 § 3 k.p.a.,
- powodu ustalenia prawa do posiłku dla dzieci, w oparciu o przesłanki określone w art. 48 i 48b ust. 2 ustawy, co stanowi naruszenie art. 107 § 3 k.p.a.,
- powodów objęcia pomocą formie usług opiekuńczych w odniesieniu do przesłanek określonych w art. 50 ust. 1 i 2 ustawy, a także przyznanego rodzaju oraz wymiaru usług, co stanowi naruszenie art. 107 § 3 k.p.a.,
- powodu przyznania zasiłku celowego specjalnego mimo przekroczonego kryterium dochodowego oraz wysokości przyznanej pomocy, co stanowi naruszenie art. 41 pkt 1 ustawy w związku z art. 107 § 3 k.p.a.

Przyczyny stwierdzonych nieprawidłowości: niedostateczna znajomość przepisów: ustawy, ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o finansach publicznych, ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz k.p.a.

Należy jednocześnie wskazać, że w okresie objętym kontrolą Ośrodek realizował dodatkowe zadania związane m.in. z koniecznością udzielenia wsparcia obywatelom Ukrainy, prowadzenia postępowań w zakresie ustalania prawa do dodatku: osłonowego, węglowego i energetycznego. Przekazanie do realizacji w roku 2022 kolejnych zadań, bez odpowiedniego (dodatkowego) zabezpieczenia kadrowego, spowodowało nadmierne obciążenie pracowników i Kierownik Ośrodka, nie pozostające bez wpływu na prawidłowość realizacji podstawowych zadań jednostki.

Skutki stwierdzonych nieprawidłowości: stwierdzone uchybienia i nieprawidłowości, z uwagi na ich charakter i wagę nie stanowią podstawy do negatywnej oceny jednostki. Nie generują również skutków o charakterze finansowym, niemniej wpływają na poziom realizacji zadań z pomocy społecznej określonych dla gminy w ustawie.

Zasadnym jest również zobowiązanie Ośrodka do przeprowadzenia kontroli w zakresie zgodności kwalifikacji osób świadczących specjalistyczne usługi

opiekuńcze z wymogami określonymi w rozporządzeniu w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych, na podstawie § 4 ust. 1 umowy nr 3 z dnia 20.12.2021 r. zawartej z Polskim Komitetem Pomocy Społecznej.

Osoby odpowiedzialne za stwierdzone nieprawidłowości:

- członkowie Rady Gminy Świerczów w zakresie przyjętych uchwał;
- Wójt Gminy w Świerczowie w zakresie zlecenia dodatkowego zadania Ośrodkowi oraz zatrudnienia Kierownika Ośrodka;
- Kierownik Ośrodka w zakresie nadzoru nad realizowanymi przez jednostkę zadaniami pomocy społecznej oraz zatrudnienia pracowników socjalnych;
- pracownicy socjalni Ośrodka w zakresie prowadzonych postępowań;
- pracownicy Ośrodka sporządzający decyzje administracyjne, w zakresie ich zgodności z k.p.a.

Mając na uwadze odpowiedzialność za nieprawidłowości dotyczące: uchwał Rady Gminy Świerczów, zlecenia dodatkowego zadania Ośrodkowi oraz zatrudnienia Kierownika Ośrodka - odstępuje się od formułowania zaleceń pokontrolnych Kierownikowi jednostki kontrolowanej w powyższym zakresie. Zawiadomienie w tym przedmiocie zostanie przekazane organowi założycielskiemu tej jednostki zgodnie z art. 128 ust. 6 ustawy.

W związku z powyższym, na podstawie art. 128 ust. 1 ustawy,

zalecam:

- 1) podjęcie działań w celu spełnienia minimalnego standardu zatrudnienia w Ośrodku zgodnie z art. 110 ust. 12 ustawy;
- 2) podjęcie działań w celu zapewnienia swobodnego dostępu do usług klientom Ośrodka, a w szczególności osobom z niepełnosprawnościami, zgodnie z art. 6 pkt 1 ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 3) podjęcie działań w celu zapewnienia przez Ośrodek warunków lokalowych umożliwiających przeprowadzanie z klientami rozmów gwarantujących intymność, a także ochronę ich danych osobowych, w tym danych wrażliwych, zgodnie z wymogami określonymi w art. 100 ust. 1 i 119 ust. 2 pkt 2 ustawy oraz postanowieniami § 9 statutu Ośrodka;
- 4) podjęcie działań w celu dostosowania *Gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2019-2025* do wymogów określonych w art. 16b ust. 2 ustawy;
- 5) dostosowanie regulaminu organizacyjnego Ośrodka do treści statutu jednostki;

- 6) zawieranie w ocenie w zakresie pomocy społecznej wniosków końcowych;
- 7) terminowe przekazywanie sprawozdań sporządzanych w Centralnej Aplikacji Systemowej (CAS), zgodnie z obowiązkiem określonym w art. 17 ust. 1 pkt 17 ustawy;
- 8) podejmowanie działań mających na celu aktywizację zawodową klientów posiadających prawo do zasiłku okresowego z tytułu bezrobocia, zgodnie z art. 3 ust. 2;
- 9) ustalanie faktycznych potrzeb strony, w postępowaniach o przyznanie prawa do zasiłku celowego zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy;
- 10) dopełnienie obowiązku określonego w art. 48a ust. 11b pkt 3 ustawy;
- 11) ustalania stronie odpłatności za pobyt w schronisku, zgodnie z art. 97 ust. 1a ustawy;
- 12) określanie w trakcie postępowania o ustalenie prawa do posiłku czy dziecko jest jego pozbawione, zgodnie z art. 48 i 48b ust. 2 ustawy;
- 13) ustalanie dlaczego osoba wnioskująca o usługi opiekuńcze jest pozbawiona wsparcia, zgodnie z art. 50 ust. 1 i 2 ustawy;
- 14) ustalanie zakresu usług podczas aktualizacji wywiadu środowiskowego, zgodnie z art. 50 ust. 5;
- 15) rzetelne sporządzenie kontraktów socjalnych;
- 16) przetwarzanie i udostępnianie danych świadczeniobiorców zgodnie z przepisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych);
- 17) przeprowadzenie kontroli, zgodnie z kompetencją określoną w § 4 ust. 1 umowy nr 3 z dnia 20.12.2021 r. zawartej z Polskim Komitetem Pomocy Społecznej;
- 18) zawiadamianie stron o wszczęciu postępowania z urzędu zgodnie art. 61 § 1 i 4 k.p.a.;
- 19) prawidłowe formułowanie rozstrzygnięć w decyzjach przyznających prawo do pomocy rzeczowej;
- 20) redagowanie podstawy prawnej oraz uzasadnianie prawne i faktyczne decyzji zgodnie z k.p.a.;

Pouczenie

1. Jednostka organizacyjna pomocy społecznej albo kontrolowana jednostka

może, w terminie 7 dni od dnia otrzymania zaleceń pokontrolnych, zgłosić do nich zastrzeżenia.

2. Wojewoda ustosunkowuje się do zastrzeżeń w terminie 14 dni od dnia ich doręczenia.
3. W przypadku nieuwzględnienia przez wojewodę zastrzeżeń jednostka organizacyjna pomocy społecznej albo kontrolowana jednostka w terminie 30 dni obowiązana jest do powiadomienia wojewody o realizacji zaleceń, uwag i wniosków. Informację o sposobie wykonania zalecenia należy przesać do Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, na adres: ul. Piastowska 14, 45-082 Opole.
4. Jednostka organizacyjna pomocy społecznej albo kontrolowana jednostka w terminie 30 dni jest obowiązana do powiadomienia wojewody o realizacji zaleceń, uwag i wniosków, mając na uwadze zmiany wynikające z uwzględnionych przez wojewodę zastrzeżeń.
5. W przypadku stwierdzenia istotnych uchybień w działalności jednostki organizacyjnej pomocy społecznej albo kontrolowanej jednostki wojewoda, niezależnie od przysługujących mu innych środków, zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ założycielski tych jednostek lub organ zlecający kontrolowanej jednostce realizację zadania z zakresu pomocy społecznej.

Z up. Wojewody Opolskiego

Ewelina Elias

Zastępca Dyrektora

Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej

Do wiadomości:

Rada Gminy Świerczów, Urząd Gminy w Świerczowie, ul. Brzeska 48, 46-112 Świerczów